

داکتر سید عبدالله کاظم

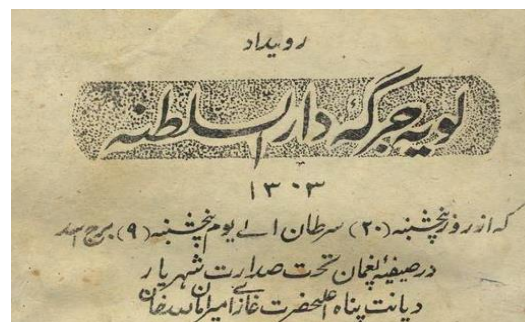
به همکاری: محمد ایاز نوری (آزادی) و نازک میر زهیر

10 آگست 2016

"رویداد لویه جرگه دارالسلطنه 1303"

(به تقریب نود و هفتمین سالگرد استرداد استقلال افغانستان)

(قسمت دوم)

د پانو شمیره: له 1 تر 8

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلېکنې د لیکنيزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هيله من یو خپله لیکنه له رالیرلو مخکې په خیر و لولئ

(تصویر پشتی کتاب)

د پانو شمیره: له 2 تر 8

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته راښوولې. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de یادونه: دلیکني د لیکنيزي بني پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په خیر و لولئ

اما بعد:- در فوائد اتحاد و عوائد اتفاق هر قدر شرح و بسطیکه تحریر گردد عشری از عشیر و قلیلی از کثیر آن درحیز [محل] تقریر نمیگنجد و در حیطة تسطیر [گنجانیدن درسطر] نمی آید. مگر ما خدایرا شکر گذاریم که ازمراحم ایزدی و الطاف ربانی خویش در سر زمین افغانستان فرشته امن و امان یعنی وجود مسعود اعلیحضرت امیر امان الله خان را برگماشت و علم حریت و استقلالش را در تمام بسیط غربا در ملل و دول متمدنه دنیا برافراشت او محبوب مرغوب مقصود و بهبود شانرا که «حکومت شوروی [شورائی]» است نیز در کنار آمال و امانی شان محض از رعیت پروری و حقوق شناسی همین او الامر غازیش گذارد.!!!

الله الحمد که همه افراد مملکت عزیز مان افغانستان از معنی اتفاق، اتحاد و نتایج خوشگوار مشوره بهره اندوز گردیده در نتیجه با هم دست داده تا این درجه که می بینیم به شاهراه ترقی و تعالی گامزن شده از ثمر آن برخوردارند، این نبود مگر از توجه همان پادشاه ترقیخواه مان که افکار ما را از حسیض ذلت نفاق و باوج رفعت اتفاق جلب نمود.

اعلیحضرت محبوب القلوب ما اولین ذاتی است در مشرق زمین که همواره خیالات ترقی و تعالی وطن را داشته در صدد بدست آوردن آرای اصلیه و افکار حقیقه عموم طبقات ملت خود بوده همه افراد مملکت خود را توصیه مینمایند که در ترقی و تعالی و بهبودی وطن خود تا جان در تن و روان در بدن دارند، کوشیده مشوره های مفیده و خیالات عالیات شانرا (که عموماً در طبقه غربا موجود میباشد) جهت بهبود و فلاح و درخشان شدن آتیه افغانستان از ارباب حل و عقد مملکت خویش دریغ نفرمایند.

ما ملت مختار افغان را اولاً اظهار عجز از ادای شکران این نعمت کبرای خالق اکبرالزام و ثانیاً تقدیم تشکر صمیمانه خالصانه بحضور این پادشاه وظیفه آگاه جوان بخت مان اعلیحضرت امیر امان الله خان لازم است که ما مسلمانها را بعد از هجران سیزده صد ساله شوری (یعنی بعد از آنکه طوک قاعده جلیله شوری را که بواسطه این صفت بسیار بزرگ، ممدوح قایل عظیم کریم (و امرهم بینهم شوری) جل جلاله گردیده بودیم، قطع کردند. و باز در نشاة الثانیة اخیرة اسلامیة هم درین باب عقب مانده بودیم، سر دوباره احیا و بوصول محبوه دلستان شورویه [شورائیه] و قانون اساسیه و مجالس شورویه [شورائیه] (لویه

د پانوی شمیره: له 3 تر 8

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de یادونه: دلیکني د لیکنيزي بني پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله لیکنه له رالیرلو مخکي په خیر و لولئ

جرگه) از فرط حقوق شناسی و ملت پروری و مراحم گستری خود بدون خواهش و تقاضای ملت شرف و اعزاز اعطا فرمودند.

از آنجا که قبل ازین عصر مدنیت حصر امانیه، افغانستان قانون نداشت و افغانان قواعد و نظامات را نمی شناختند، زمامداران افغان و صاحبان اختیار شان، تابع خواهشات و تقاضای نفسانی شان میبودند و بازار تعارف ستانی و رشوت خواری را گرم کرده شب و روز خویش را به عیش و استراحت گذارده از حال ملت اطلاعی نمیداشتند و بعرض و داد و فریاد شان گوش نمی نهادند، و از لوازم و ضروریات یک دولت آزاد با استقلال اسلامی، داشتن و نظامات مکمله و قوانین شرعیه و تبدل سفر که از خارج بداخل قبول و از داخل به بیرون فرستاده شوند و ترویج و تنویر اوامر شرعیه و انضباط و استحکام اساس دینیه است، متعاقباً علم و اجرای قواعد بین الدول و اصطلاحات بین الملل در امور سیاسیه و دیگر آئین مدنی (که مخالف از مقررات دینیه نباشد) لازم شمرده میشوند، بناءً علیه اعلیحضرت همایونی در ابتدای سلطنت سنیه امانیه یک مجلس عالی را بنام ریاست عمومیه شوری قایم نموده اشخاص عالم و فاضل و افراد دانسته و فهیم و عاقل افغانی را در آن مشمول نمودند تا برای ترقیه و آسوده حالی ملت و تمسک و هدایات مبرم باتفاق علمای اعلام «هیئت عالیہ تمیز» بر طبق اوامر شریعت سید الانام قوانین شرعیه را تسوید و مواد نظامنامه را املا و تالیف نمود، به مجلس عالی وزراء که در آن علاه بر وزرای ذی خیرت افغانستان دیگر اشخاص صاحب بصیرت نیز داخل و صدارت آنرا ذات شاهانه بنفس نفیس خویش میفرمایند، تقدیم کنند. تا آنها بعد از ملاحظه و بازدید و تطبیقات لازم، خلاصه نظریات و افکار و آراء شانرا نیز با همان نظامات و مولفات بحضور ملوکانه عرض و بیان نموده ذات شاهانه بعد از تدقیقات لازمه و تحقیقات مهمه احکام اجراء آنرا عطا میفرمایند.

علاوه بر آن ذات جهانی محض جهت رفاه و آسوده حالی عموم سکنه مملکت افغانی به تمام نقاط افغانستان بعد از تنظیم و تنسیق امورات دولتی حالی و اجرای نظاماتی که عیناً تراجم مسایل دینی و مهمات فقهی و احکام شرعی است، امر فرمودند که علاقه داریها و حکومتی های درجه اول و دوم و سوم و حکومتی های کلان و حکومتی های اعلی و نائب الحکومه گیها اعضای منتخبه را در مجلس مشوره هر مقام جمع داشته بدوشان امر و هدایت فرمودند که در فلاح و بهبودی، ترقی و تعالی وطن و ترقیه طبقات افغانی با حکام مقامی خویش مشوره نموده اسباب نفع دولت و ملت و مملکت را بر روی کار آورده از مضرات نه تنها خود شان مجتنب باشند، بلکه اطلاعات بی قانون و مظالم حکام شانرا نیز بمرکز سلطنت بواسطه وکلای شان که در ریاست شورای دولت اقامه دارند، اخبار و اشعار نموده برای اندفاع اضرار و مظالم طوری که در منافع شخصی و خانگی خود بذل مساعی میورزند، بلکه بیشتر از آن بکوشند و مزید برین مجالس مشوره و ریاست شورای دولت اکثریه مجالس فوق العاده مشوره ها را نیز منعقد فرموده در سر سبزی و آبیاری ملت و مملکت کوشیده و میکوشند.

ما جهت خاطر نشین شدن این مسله خواهشمندیم که قاریین کرام خود را، بتذکر مشوره های مفیده لویه جرگه (۱۳۰۱) تصدیق [زحمت] دهیم، که اعلیحضرت معظم غازی ما در آن سنه وکلا و کلان شونندگان عموم افغانستان مخصوصاً از سمت مشرقی را جمع نموده مجلسی بنام (لویه جرگه) منعقد فرموده در آن از هر گونه اباحت امور داخلیه و خارجیه دولت را نموده، بهر طرف که آراء عمومی قرار میگرفت همانطور بروی کار آورده شد، چون مفاد آن برای دولت بسیار بنظر خورد اعلیحضرت جوان جوانبخت ما، مجدداً چنان تصویب فرمودند که نه تنها امسال بلکه بسالهای آینده نیز یک مجلسی بهمین مقصد خیر مرصد در دارالسلطنه کابل انعقاد یابد.

د پانو شمیره: له 4 تر 8

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته راښوئې. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de یادونه: دلیکنیزې بنې پازوالې د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په خیر و لوی

سواد اعلانی را که بنام عموم رعایای صادقه نسبت به انعقاد لویه جرگه این سال فرخنده مال از حضور لامع النور همایونی سه ماه و بیشتر از انعقاد این جرگه نشر و اشاعه داده اند، با نقل فرامینی که به اسماء سامی و نامهای نامی سادات و مشایخ، علما و وکلا، اکابر و اعزه ملت جداگانه از طرف قرین الشرف پادشاهی فرستاده شده در ذیل عیناً نقل و تشریح میگردد.

تسويد اعلان لويه جرگه ۱۳۰۳ ش

کافه ریای صداقت شعارم!-

بدیهی است که حیات و زندگانی معنوی و فراهم نمودن وسائل سعادت و ترقی و استراحت یک قوم، یک ملت، اولین وظیفه و تکلیف واجبی دولت است. باید دولت متحمل این بار گران گردیده وظیفه خود را انجام دهد و از دیگر طرف حتمی است که ملت با حکومت معاضدت [همکاری] و مساعدت نموده در پیشرفت مقاصد و ترقیات دولت خود قولاً و فعلاً مسامحه و کوتاهی نکند تا متفقاً به آرزو و مرام خویش نائل و کامیاب شوند.

لذا باتباع و اقتضای امر موکده (و شاور هم فی الامرو اذا ... فتق کل علی الله) همیشه چنین آرزو دارم که در تمام جریانات مهمه امور مملکت، سعادت و آسایش ملت آرای قومی نیز تا حد ممکن شامل و در تحمیل این بار گران علی قدر امکان فکراً و قولاً معاضد و مساعد باشند. چنانچه در مرکز سلطنت مجلس عالی شورای دولت را از اعضای منتخبه و اعضای طبیعی که اشخاص با تجربه و خیر خواه دولت و ملت هستند، تشکیل داده موجود بودن وکلای شما را در علاقه داریها و حکومتی ها و مرکز نائب الحکومه گی و حکومتی های اعلی حتی بشوری دولت حتمی شمرده، احضار کرده ام تا با آنها که فی الواقع زبان شما و وکیل تمام معاملات تان هستند در همه امورات سترگ مشاوره و استصواب [تصویب] و تعاطی افکار شود.

علاوتاً از چندی است که درین مورد مقصد دیگری را بخاطر میپروانم که تشکیل یک مجلس (لویه جرگه) است که باید لااقل در سال یکدفعه علی العموم وکلا و نمایندگان و کلان شوندگان قومی و علمای ملت در آن مجلس اجتماع نموده همه مسایل مهمه و افکاریکه در تعالی و ترقی مملکت خویش مد نظر داشته باشم، مواجهاً بالمشاوره تصویب آراء تصفییه دهیم و بعد استصواب مجلس مذکور در معرض اجرا گذاریم {موعد انعقاد این مجلس عالی را (باستثنای مواقع ضرورت) هیئت لویه جرگه بعد از دوره سه ساله تصویب نموده اند، ملاحظه شود مذاکرات روز وداع رسمی ب. د}، چنانچه در سنه ۱۳۰۱ بجلال آباد یک مجلس لویه جرگه را انعقاد نموده چون موقع انعقاد مجلس مذکور در ایام زمستان بود و احضاریت تمام وکلا و نمایندگان ملت افغانستان اسباب زحمت مینمود از دیگر نقاط مملکت تنها بوکلای منتخبه موجوده شان که در مجلس شورای دولت شمولیت داشتند اکتفا کرده از اقوام سمت مشرقی که خیلی قریب و سهولت پذیر بود وکلا و کلان شونده ها و سادات و علمای شانرا جلب نموده بالمواجه او نها در امور مملکت و ترقیات ملت که لازم مشاوره بود، مذاکره و فیصله نمودیم. برای سالهای آینده بواسطه که انعقاد و مجلس لویه جرگه سمت مشرقی در ایام سرما واقع شده بود و هم بایست این مجلس بزرگ در شهر کابل که نقطه وسطی و پایتخت مملکت افغانستان است، انعقاد پذیرد، وقت و موضع آنرا تبدیل داده مرکز لویه جرگه را کابل و موقع انعقاد آن امسال بمه ذی الحجه الحرام که هوای کابل ملایم و سازگار و وفور فواکه [میوه جات] و خوراکه باب میشود، قرار دادیم تا سادات و علما و وکلا و

د پانو شمیره: له 5 تر 8

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de یادونه: دلیکنی د لیکنیزې بنې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیرلو مخکې په خیر و لوی

کلان شونده های ملت در محفل لویه جرگه بشهر کابل اثبات وجود نمایند و راجع بسعادت و ترقیات شما رعایای صادقه ام و مملکت عزیز تان بهیئت و حیثیت عمومی در مجلس مذکور مذاکره و تظاهر افکار نموده مطالب عمده دولت و ملت را چه در امور خارجی و چه در امور داخلی حل و فصل نمایم و از خداوند توانا و قدیر در ترقی و تعالی مملکت خود استمداد و کمک بخواهیم.

شما را ازین مکنونات قلبیه ام آگاهانیده برای عموم {حکام اعلی و نایب الحکومه ها و زمامداران محلی تان} بفرمان جداگانه اشعار نمودم که از وکلای منتخبه آن سمت کشور که در علاقه ها و حکومتی ها و مرکز نایب الحکومه گی و حکومت های اعلی هستند، مناصف را برای اجراءت کاربومیه همان موضع گذاشته مناصف را با تعدادیکه بفرامین جداگانه بحکام خبر داده شده از سادات و علما و مشایخ و کلان شوندگان و نمایندگان و روسا از هر محل بقرار تقسیم بتقریب انعقاد مجلس لویه جرگه بمرکز (حکومتی اعلی و نایب الحکومه گی ها) طلب نموده بیک موعدیکه بموقع انعقاد مجلس لویه جرگه بمرکز کابل رسیده بتوانند، روانه دار السلطنه نمایند و خرچ راه و خوراکه آنها تا رسیدن کابل از آنجا پرداخته در مرکز کابل از بدو ورود تا اختتام مجلس خرچ و خوراکه آنها را دولت تدارک و تهیه کرده بآنها میپردازد و این مجلس (آتیاً) فقط در خود کابل و بهمین تاریخ منعقد و دائر گردیده بتعداد معینه از هر ولا نفری بصورت وکالت و نمایندگی برای شمولیت ورزیدن لویه جرگه حاضر خواهند شد، و از خداوند تعالی امید قوی داریم که باین مجلس عالی بموافقت آرای وکلا و نمایندگان ملت نجیب افغانستان بسی مطالبات مهم دائر به ترقیات وطن مقدس ما حل و فصل گردیده صورت انصرام و اجرا پذیرد.

موضع مهر منور شهریار غازی

[امیر امان الله غازی]

سواد آن فرامینی که باسما علماء و سادات و مشایخ و وکلاء ملت ارسال شده است.

(سواد فرمان لویه جرگه ۱۳۰۳ ش)

(القاب) (اسماء) زاده لیه [مقصد ولدیت است].....

چون حکمت بالغه حضرت حکیم علی الاطلاق جل و تقدس شأنه اساس مدنیت و ترقی و تعالی بشریت را به اتحاد و اتفاق منوط نموده و برای متحد ساختن افراد متعدد و افکار متضدد، ابلاغ احکام آیه شریفه (و شاورهم فی الامر) همه ما متابعان دین منیف احمدی (صلوة الله و سلامه علیه) درین شاهراه فلاح و نجاج [رستگاری] دارین امر اکید میفرماید، حضرت پیغمبر خود را که "وما یطق عن الهوی" در شان اوست میفرماید که با امتان و پیروان خودت در همه کار ها مشوره نمای.

لهذا این کمترین عبادالله از بدو جلوس خود تتبع به پیروی سنت سنیه محمدیه "علیه الاف الثنا والتحیه" اساس سلطنت وطن عزیز خود را به مشوره وضع نموده در پایتخت عالی بخت مملکت شاهانه خودم تشکیل مجلس شورای دولت که مرکب از وکلای منتخبه شما ملت و اعضای طبیعیه مامورین دولت است، نموده همه قوانین و نظامات مملکت داری در آنجا غور و خوض میشود و بعد الاتفاق آراء در معرض اجرا آورده میشود. همچنان در مرکز های همه ولایات و حکومتی ها تا علاقه داریها مجلس

د پانو شمیره: له 6 تر 8

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکنی د لیکنیزي بني پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیرو مخکې په خیر و لوی

مشوره از اعضای منتخبه وکلای شما ملت دایر و همه اجراءات آن مطابق احکامات الهی بواسطه مامورین دولت باتفاق و مشوره وکلای منتخبه اجرا میشود. با وجود اینهمه مجالس مشوره که به پیروی سنت سنیه در همه مملکت شاهانه اجرا است، چون حکومت را از ملت و ملت را از حکومت دانسته و ضرر وطن عزیز خود را بهمه ملت نجیب خود مشترکاً مساوی میدانم، اراده نمودم که مکرراً یک مجلس به اسم «لویه جرگه» که مرکب باشد از علماء و سادات و مشایخ و خوانین و وکلای همه اقوام بدار السلطنه کابل انعقاد یافته در همه امورات مملکت داری و پیشنهادات ترقی و تعالی و تنظیم نظامات و قوانین دولتی و تمام سیاسیات داخله و خارجه بحث و مذاکره نموده شود و آنچه خیر و بهبود اداره حکومت و فوز و فلاح اهالی ملت را باتفاق آراء ملاحظه نمایم، متفقاً تنظیم و بعد اتفاق آراء متوکلاً علی الله در اجراءات آن عزم بالجزم نمائیم، تا باشد که باتباع سنت قرون اول دین اسلام و ترقیات دینی و دنیوی خود ها را فائز و نائل شویم، چنانچه از فحوای اعلانات علیحده مستحضر خواهید بود.

بنابر آن حضور والای ما چون شما را صادق و خیر خواه ملت میدانند، شمولیت شما را در لویه جرگه لازم دانسته ابلاغ میفرمائیم که سفر خرچ شما را از آمدن الی کابل بواسطه حکام اعلی و نائب الحکومه گی آنجا انتظام میشود. بخاطر جمعی تمام الی روز هشتم ماه ذیحجه الحرام وارد کابل شده، نماز عید سعید اضحی را با همه برادران دارالسلطنه خود ادا نموده در مجلس لویه جرگه شامل باشید. در ایام توقف کابل البتہ مهمان اعلیحضرت ما خواهید بود و بعد از اختتام لویه جرگه خرچ سفریه شما را وزارت داخلیه تادیه نموده مع الخیر در مساکن خود عودت مینمائید.

محل دستخط انجم نقط همایونی

بعد از انتشار و ارسال اعلان و فرمان فوق عموم سادات، مشایخ، وکلا و اعزّه اطراف و جوانب خطه بهیه افغانیه بانتظارات خوب و اصول نهایت مرغوب بعد از اتخاذ وجه کرایه و سفر خرچ شان از نزد حکام محلی خویش رهسپار منزل مقصود گردیده بیک جهان شوق تشرف و دستبوسی ذات شاهانه را بدل میپرووراندند، تا اینکه عموم مدعوین محترم بتاريخ ۸ ماه ذیحجه الحرام در شهر شهیر کابل اجتماع ورزیده سر رشته مخارج و مصارف شان عجالاً از طرف دولت بعمل آمد.

(ادامه در قسمت سوم)

د پاڼو شميره: له 8 تر 8

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکنې د ليکنيزې بني پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليرلو مخکې په خير و لولئ